

1989 CESTA K LISTOPADU

17. 11. – Albertov

Zdroj: *Jak šly dějiny - sametová revoluce z archivu České televize* (r. A. V. Poledne, ČR, ČT 2004)

ANOTACE:

Vystoupení řečníků na Albertově na demonstraci 17. 11. Jako řečníci vystupují představitelé oficiálních struktur i neformálních iniciativ. Publikum na vystoupení reaguje velmi živě.

SPOLEČENSKÉ SOUVISLOSTI:

Prostředí vysokých škol bylo v normalizaci podrobena tvrdé kariérní perzekuci. Značná část studentů i jejich pedagogů byla vyloučena. Vysoké školy se pak na dlouhá desetiletí staly útočištěm konformity. Situace se začala měnit až v druhé polovině 80. let, především v souvislosti se společenskými změnami ve východní Evropě (SSSR, Polsko). Na fakulty přicházely nové generace studentů nezatížené strachem z represí, které však neměly bližší kontakty s disidentskou sférou. Tito „dělníci poslední hodiny“ (jak je poněkud nespravedlivě nazývali bratři Bendové) se začali aktivně zajímat o veřejné dění a nespokojovali se pouze s účastí v oficiálních strukturách. Charakteristickým projevem byl například rozvoj studentských časopisů. Studenti se vymezovali nejen vůči stávajícím strukturám oficiálním, ale částečně i vůči disentu. Zformování nezávislých studentských struktur (např. STIS – Studentské tiskové a informační středisko, které fungovalo od března 1989 a bylo první studentskou institucí, která nebyla pod plnou kontrolou moci) výrazně napomohlo akceschopnosti studentů v kritických listopadových dnech. Zároveň se nižší a střední články Socialistického svazu mládeže vymaňovaly z politického patronátu nomenklatury, takže došlo ke sblížení a personálnímu prolínání nových nezávislých studentských struktur a jednotlivých fakultních organizací SSM. Demonstrace u příležitosti 50. výročí uzavření vysokých škol byla pořádána právě vysokoškolským výborem SSM, nicméně řídili ji především nezávislí studenti.

METODICKÉ NÁMĚTY:

Ve vystoupení J. Jaksmanického (předseda pražské vysokoškolské rady SSM) se objevují tradiční rétorické postupy přestavbových aparátčků. Z odmítavých reakcí studentů je zřejmé, že tento styl byl všeobecně odmítán. Teprve vystoupení Martina Mejstříka obnovilo klid a umožnilo Jaksmanickému projev dokončit. Právě tato malá epizoda ilustruje míru autority, které politicky řízení funkcionáři SSM (Jaksmanický) a relativně autonomní nižší články na pomezí nezávislých iniciativ (Mejstřík) z řad studentských představitelů požívali.

Ve vystoupení Martina Klímy je zřetelný mladistvý entuziasmus a patos, který v sametové revoluci hrál důležitou roli a dynamizoval ji. Bez opory studentů by disidenti, kteří byli páteří OF, stěží mohli opakovaně aktivizovat veřejnost.

Možné otázky:

1. Které autority studenti uznávali? Jak jejich autorita souvisela s jejich slovníkem?
2. Co znamená smích demonstrantů nad Mejstříkovou formulací „*takhle by ten dialog nešel*“?
3. Jak byste hodnotili vystoupení Martina Klímy?

Modelové odpovědi:

1. Přestože demonstraci oficiálně zaštil SSM, šlo o demonstraci iniciovanou nezávislými, radikalizujícími se skupinami. Ačkoli byli Jaksmanický i Mejstřík členy SSM, míra autority je zcela odlišná. Příslušník střední garnitury Mejstřík využíval SSM k „pokrytí“ vydávání značně nekonformního časopisu *Kavárna A.F.F.A.*, podobných aktivit krytých patronátem SSM existovala v té době ve vysokoškolském prostředí celá řada. Jaksmanický je naproti tomu představitelem „funkcionářů“, vyšší hierarchické vrstvy, počínající celofakultními předsedy SSM. Tyto vyšší funkce zůstávaly pod bedlivým mocenským dohledem. Evidentní rozdíl mezi již nepříjemně konformním a strojeným projevem Jaksmanického a sarkastickým uklidňováním z úst Mejstříka dokládá dlouhodobou odtrženost funkcionářů, která začala narážet na radikalizující se studenty. Martinu Klímovi se poněkud exaltovaným, avšak více profesionálním politickým projevem daří zachytit tyto tendence.
2. Mejstříkova formulace je pravděpodobně míněna sarkasticky, naráží se zde na dobové vyprázdnění pojmu „dialog“ ve sdělovacích prostředcích. Inscenace dialogu za zcela nepřesvědčivých podmínek a diskreditace jakýchkoli pokusů o naplnění konceptu dialogu ze strany veřejnosti poukazem na limity a nutnost zabránit zneužití, to vše byly v té době velice živé veřejné obrazy.
3. Martin Klíma vystupuje velice emotivně, na rozdíl od indiferentního přednesu Jaksmanického volí ke zdůraznění důležitých apelů zvýšení hlasu a svůj projev směřuje jednoznačně k vyjádření distance od tehdejšího stavu společnosti i studentstva z morálních pozic.